

De Inktpot
Begin 2000
Brochure NS Vastgoed
Inktpot

10

*De renovatie
van de Inktpot*

**Monumentaal gebouw,
eigentijds kantoor**

De Inktpot

De Inktpot is een begrip, in Utrecht en omstreken. De ruim 70 meter hoge toren is zichtbaar tot in de wijde omtrek en bepaalt mede de contouren van de stad. De strenge, ritmische architectuur van De Inktpot, het grootste bakstenen gebouw van Nederland, laat geen mens onberoerd.

Zelden is een kantoorpand zo intensief gebruikt als De Inktpot. Generaties spoormensen hebben er, bijna tachtig jaar lang, dag-in-dag-uit gewerkt. Ontelbare keren is het interieur aangepast aan de steeds veranderende wensen en behoeften van de gebruikers. Dat heeft zijn sporen nagelaten: De Inktpot is uitgeleefd.

Ook de buitenkant van het ogenschijnlijk onverwoestbare gebouw is aangetast door tientallen jaren van regen, wind, temperatuurverschillen en luchtvervuiling. Van de oorspronkelijke, verrassend kleurrijke aanblik is weinig over.

De eigenaar van De Inktpot, NS Vastgoed, heeft daarom besloten tot een ingrijpende, grootscheepse renovatie.

Ook de omgeving van de Inktpot wordt aangepakt. Dat geldt met name voor het wat verwaarloosde plantsoen voor de hoofdingang.

Uitgangspunten

De renovatie tast de monumentale waarde van De Inktpot – een rijksmonument – niet aan. Dat betekent onder meer dat waar mogelijk oorspronkelijke materialen worden gebruikt. Als deze niet meer beschikbaar zijn, wordt gekozen voor materialen die zoveel mogelijk overeenkomen met het origineel.

Anderzijds wordt De Inktpot een aantrekkelijk kantoor dat voldoet aan moderne kwaliteitseisen. Na de renovatie kan De Inktpot zich meten met de betere kantoorpanden op de Nederlandse markt.

De renovatie kost enkele tientallen miljoenen gulden en duurt ruim twee

jaar. De verbouwing begint eind oktober 2000 en is eind 2002 gereed. Met een verhuurbaar vloeroppervlak van 27.500 vierkante meter biedt De Inktpot dan plaats aan ruim duizend mensen.

De buitenkant

Bij de bouw van De Inktpot zijn bakstenen in allerlei kleurgradaties gebruikt. Na ruim tachtig jaar is van die kleuren weinig over. Het gebouw heeft geleidelijk een donkere, norse uitstraling gekregen.

Daarom wordt de gevel grondig gereinigd. De Inktpot krijgt zijn oorspronkelijke levendige kleurschakeringen terug. De gevelreiniging maakt ook tot dusver verborgen beschadigingen aan de gevel en het metselwerk zichtbaar. Eventuele scheuren en aangetaste voegen worden hersteld.

Zonneschermen

De verschoten oranje zonneschermen verdwijnen. Ervoor in de plaats komt een onopvallende, stijlvolle lichtwering aan de binnenzijde van de ramen.

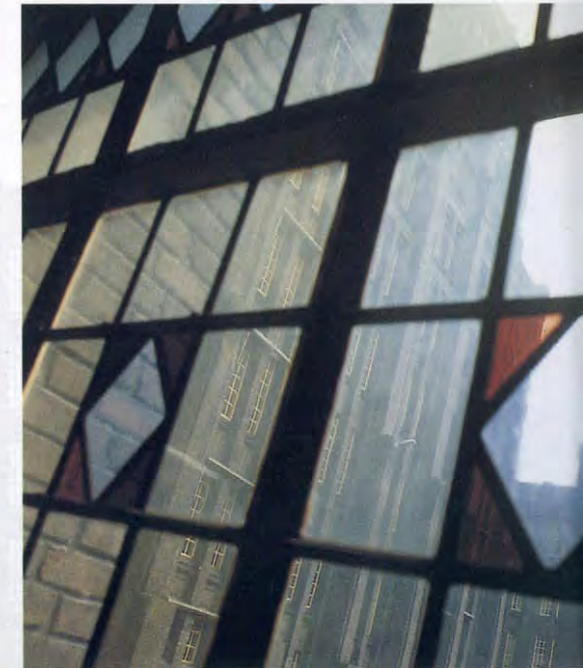
De monumentale trappartijen bij de hoofdingang worden gereinigd en waar nodig gerepareerd. Hetzelfde gebeurt met de drie eikenhouten hoofddeuren. Direct achter de ingang komt een open ontvangstbalie.

Dienstringang

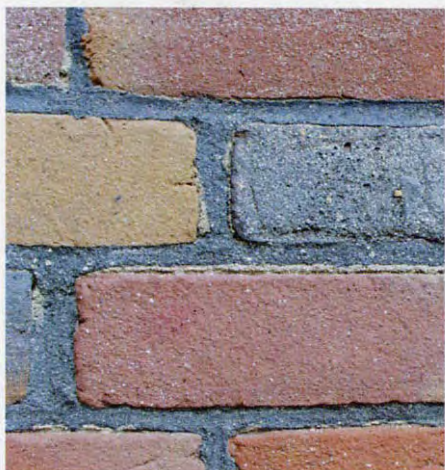
De dienstringang aan de zijkant gaat dicht. Net als bezoekers gebruiken medewerkers de hoofdingang. De ondergrondse verbindingstunnel tussen De Inktpot en het NS-hoofdgebouw II wordt afgesloten.

Een overblijfsel van de tentoonstelling Panorama 2000 is de vliegende schotel op het dak. Tijdens de renovatie wordt de schotel verwijderd. Daarna keert hij terug, voorlopig voor vijf jaar.

Nog niet precies bekend is wat er gebeurt met het binnenterrein. Mogelijk keert hier de ooit zo fraaie binnentuin terug. In elk geval worden diverse aanbouwen en garages gesloopt.

De bakstenen krijgen hun frisse kleuren terug.

Het interieur

In de loop van tientallen jaren zijn in De Inktpot ontelbare tussenwandjes, leidingen, goedkope systeemplafonds en andere niet-originele voorzieningen geplaatst. Al deze toevoegingen worden gesloopt. De kamers krijgen hun royale afmetingen terug en het interieur zijn sobere, strakke uitstraling.

Systeemplafonds in de kamers worden vervangen door luxe, geluidabsorberende plafonds. En in de gangen – die een stuc- en schilderbeurt krijgen – worden de eiken balken en lambri-seringen weer zichtbaar gemaakt.

De eiken deuren en het koperbeslag worden waar nodig gereinigd en gerepareerd. Hetzelfde geldt voor de binnenmuren.

Ramen

In de karakteristieke hoge, smalle ramen komt niet-spiegelend dubbelglas. Dit glas is tevens voorzien van een warmtewerende folie. De sponningen krijgen een speciaal profiel. Tochtproblemen en warmteverlies behoren daarmee tot het verleden.

De stalen sponningen, verankerd in de muren, worden gereinigd en gestraald. In de sponningen komen hele ramen. Om het karakteristieke ruitjeseffect te behouden worden de vensters aan binnen- en buitenzijde voorzien van roedes. Sponningen en roedes krijgen de oorspronkelijke okerkleur. Overigens kan een aantal ramen gewoon open en dicht.

De kamers krijgen tevens kleinere verwarmingselementen. Deze passen beter bij de gewenste kwalitatieve uitstraling.

Verlichting

Onaantrekkelijke T1-buizen en andere lichtarmaturen verdwijnen. In de kamers komt een energiezuinige verlichtingsinstallatie, die automatisch reageert op het daglicht. Nieuwe, uniforme verlichting maakt de nu donkere gangen lichter en doet de boogvormen beter uitkomen.

In de toiletten keert het daglicht zoveel mogelijk terug. Het oude sanitair wordt vervangen door onderhoudsarme voorzieningen en er komen toiletgroepen bij.

In de karakteristieke ramen komt dubbelglas.

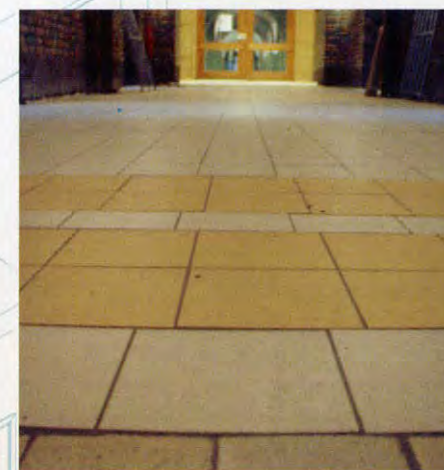
Tegelvloer

Van de ooit vermaarde schoonheid van de tegelvloer in de wandelgangen en op de trappen is na tachtig jaar intensief gebruik weinig over. Kapotte tegels zijn vaak ondeskundig vervangen door tegels met een andere kleur of structuur. Omdat de oorspronkelijke tegels niet meer leverbaar zijn, komt op de tegelvloer een nieuwe laag tegels die sterk lijken op de originele.

Welke soort en kleur vloerbedekking de kamers krijgen is nog zaak van overleg tussen de binnenhuisarchitect en de huurders.

Luchtbehandeling

Voor het eerst in zijn bestaan krijgt De Inktpot een mechanisch systeem voor luchtbehandeling. De toren van het gebouw fungeert als schoorsteen voor

De nieuwe tegelvloer lijkt op de originele.

de afvoer van gebruikte lucht. Een aantal later aangebrachte tussenvloeren en kantoorruimtes in de toren moet daarvoor worden gesloopt.

De uitvoering

De meeste gebruikers kunnen tijdens de renovatie in De Inktpot blijven werken. Wel zullen ze geregeld intern moeten verkassen om ruimte te maken voor de bouwvakkers. Ongeveer 200 medewerkers van Railinfrabeheer verhuizen vanwege de renovatie naar een kantoor elders in Utrecht.

Vooruitlopend op de renovatie is eind september 2000 de dienstingang afgesloten. Medewerkers kunnen via een tijdelijke doorgang hun fiets of brommer op de binnenplaats blijven stallen.

Fasering

De renovatie vindt plaats in vier fasen. De officiële start van de eerste fase is eind oktober 2000 als de D-vleugel en een deel van de A-vleugel onder handen worden genomen.

Fase twee gaat van start in het voorjaar van 2001. Dan komen de rest van de A-vleugel en een deel van de B-vleugel aan de beurt. Ook verdwijnt de vliegende schotel van het dak.

Tijdens de verbouwing van de hoofdingang in deze periode komen bezoekers en medewerkers De Inktpot binnen via een tijdelijke ingang aan de achterzijde, bij park Nieuweroord.

In het najaar van 2001 wordt begonnen met de rest van de B-vleugel en het eerste gedeelte van de C-vleugel.

Ten slotte breekt in het voorjaar van 2002 de laatste fase aan met de renovatie van het resterende deel van de C-vleugel. Eind 2002 is de renovatie klaar.

Een stukje geschiedenis

De Inktpot – vroeger hoofdgebouw III van de Nederlandse Spoorwegen – is een ontwerp van de legendarische architect G. W. van Heukelom. De NS heeft in 1918 extra kantoorruimte in Utrecht nodig na de fusie tussen de maatschappijen HSM en SS. Naar verluidt schetst Van Heukelom het ontwerp in één keer uit de losse pols op een vloeiblad. De architect geeft de spoorwegen een kloosterachtig gebouw,

waarvan de vorm vaag doet denken aan een inktpot. Een bijnaam is snel geboren.

Details tellen voor Van Heukelom. Zo houdt de bouwmeester persoonlijk toezicht op het metselwerk in de binnenmuren. Ook ontwerpt Van Heukelom het meubilair. De 700 eiken deuren, het koperen beslag en niet te vergeten het schitterende glas in loodwerk van glazenier J. Schouten: in alles ademt De Inktpot kwaliteit en duurzaamheid.

In de hal van De Inktpot herinnert een gedenksteen aan de in 1952 overleden architect en zijn schepping.

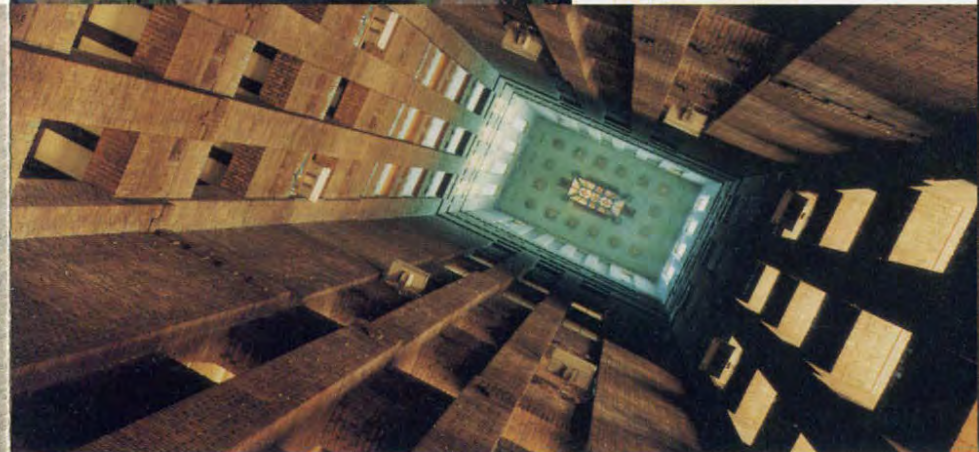
Bakstenen

De bouw zelf, tussen 1918 en 1921, is een prestatie op zich. Voor de productie

van de 22 miljoen, deels geglazuurde, bakstenen worden nabij het bouwterrein steenbakkerijen opgericht. De 4000 kubieke meter eikenhout, verwerkt in de deuren, de plafonds en de lambrisering, is afkomstig van een Limburgs bos dat in zijn geheel wordt gekapt. Voor de fundering in de slappe grond gebruikt Van Heukelom oude spoorstaven. Door de Eerste Wereldoorlog is er een groot tekort aan gewone bouwmaterialen.

Speciaal voor de bouw van het nieuwe hoofdkantoor richt de NS een eigen bouwbedrijf op: het Spoorwegbouwbedrijf. Tachtig jaar later renoveert de opvolger van dit bedrijf, Strukton, De Inktpot. Daarmee is een historische cirkel rond.

De Inktpot is met zijn carrévorm en tot in het extreme doorgevoerde symmetrie een puur classicistisch gebouw. Indrukwekkend, imposant, groots. Het gebouw lijkt met zijn vier verdiepingen – alleen de toren heeft er zeven – uit de grond op te rijzen.

Partijen

Bij de renovatie zijn meerdere partijen betrokken:

- NS Vastgoed, de vastgoedontwikkelaar van het NS-concern, is als eigenaar de opdrachtgever.
- Het Amsterdamse architectbureau Van Stigt tekent voor het renovatieplan en voert de directie.
- NS-dochter bouwbedrijf Strukton is hoofdaannemer.
- De huurders – Railinfrabeheer, Verkeersleiding en Railned – hebben bij de inrichting van het interieur een vinger in de pap. Zij hebben het Amsterdamse bureau voor binnenhuisarchitectuur Merx + Girod aangetrokken.
- De gemeente Utrecht heeft de bouwvergunning afgegeven.

